

Kiusaamisen ennaltaehkäisy Konalan ala-asteella

Lähtökohtana on, että kiusaamisen suhteen koulussamme on nollatoleranssi. Kiusaamiseen puututaan heti, sen tultua aikuisten tietoon!

Koulussamme tehdään jatkuvaa ja pitkäjänteistä työtä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi. Henkilökunnalla on ohjeet, kuinka toimia kiusaamis- ja riitatilanteissa. Jokainen koulun aikuinen on velvollinen puuttumaan kiusaamiseen, riitelyyn ja huonoon käytökseen. Kiusaamistapausten ja riitojen käsittelemiseksi ja selvittämiseksi on laadittu tämä toimintasuunnitelma.

Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen on tahallista ja toistuvaa pahan mielen, harmin tai haitan aiheuttamista, joka kohdistuu heikommassa asemassa olevaan henkilöön.

- fyysistä, psyykkistä, verbaalista tai sosiaalista
- suoraa tai epäsuoraa
- toistuvasti tapahtuvaa
- kiusaajan ja kiusattavan välillä vallitsee epätasapaino
- tahallista ja tietoista
- alistavaa ja loukkaavaa
- siihen liittyy usein ryhmän vahvistava ja hyväksyvä käyttäytyminen
- Kaikki koulussa tapahtuva aggressiivinen käyttäytyminen ei ole kiusaamista.

Sopimaton ja huono käytös

Sopimaton ja huono käytös on erotettava kiusaamisesta. Huonotapaista käyttäytymistä on kaikki sellainen käytös, joka vähentää toisten viihtyvyyttä ja joka toistuessaan heikentää myös huonosti käyttäytyvän itsensä sosiaalista arvostusta ja yhteisössä elämistä. Huonotapaiseen käyttäytymiseen kuuluu aina myös epäkunnioitus ja välinpitämättömyys: itseä ja toisia, omia ja toisten tavaroita sekä yhteistä ympäristöä kohtaan. Koulun järjestyssäännöissä veloitetaan oppilaita toimimaan toisia kohtaan reilusti ja ystävällisesti. Kiusaamisen tavoin myös huono käytös vie koulusta työnilon ja usein myös työrauhan. Sekin vaurioittaa ystävyyttä, yhteishenkeä ja vuorovaikutusta ja on siksi tuomittavaa.

Riita

Riitelystä on kyse silloin, kun riidan osapuolet ovat tasaväkiset, mutta eivät osaa tai halua ratkaista ristiriitatilannetta rauhanomaisen vuorovaikutuksen keinoin.

Miten kiusaamista ehkäistään ennalta

Kiusaamista pyritään ennaltaehkäisemään aktiivisesti luokissa mm. keskustelemalla, opettelemalla tunnistamaan tunteita ja kehittämällä vuorovaikutustaitoja. Oppilaita ohjataan hyvään käytökseen ja vastuuntuntoon arkipäivän tilanteissa. Vastuuntuntoon kuuluu mm. muiden huomioonottaminen, ympäristöstä huolehtiminen sekä toisten auttaminen. Kaikkiin rikkomuksiin puututaan välittömästi. Hyvän luokkahengen kehittämiseksi pyritään koko koulun hyvän hengen luomiseen. Opetuksessa painotetaan erilaisuuden hyväksymistä ja vahvuuksien tunnistamista. Oppilaita ohjataan hyvään käytökseen myös koulumatkoilla.

- Arvostamme erilaisuutta! Koulussa pyritään avoimeen vuorovaikutukseen ja suvaitsevan toimintakulttuurin syntymiseen. Kaikille tehdään selväksi, ettei kiusaamista hyväksytä.
- Kiusaamistilanteet pyritään estämään hyvin organisoidulla havainnoinnilla ja valvonnalla. Välituntivalvojat käyttävät huomioliivejä. Valvonta yhteisvastuullista ja jämäkkää.
- Vahvistetaan kiusaamisen vastaisia asenteita.
- Oppitunnille siirrytään ripeästi kellon soitua.
- Vaalimme lämminhenkistä ilmapiiriä> rohkeus kertoa opettajalle
- Vahvistamme myönteistä toimintakulttuuria positiivisen pedagogiikan ja vahvuuksiin keskittymisen keinoin. Toiminnan ytimessä on jokapäiväiseen elämään vaikuttaminen. Tämä tarkoittaa arjen tapojen muokkaamista ajattelun, puheen ja tunteiden tasolla. Myötätuntoinen suhtautuminen itseemme ja toisiimme vahvistaa hyvinvointia. Harjoitteleminen itsestämme ja toisistamme huolehtimista jokaisena työpäivänä. Vahvistamme ystävällisyyttä, kiitollisuutta ja empatiakykyä.
- Olemme mukana kiusaamista vastustavassa KiVaKoulu-ohjelmassa, www.kivakoulu.fi

Ohjelman materiaali on suunnattu erityisesti 1., 4. luokille, mutta sitä voidaan käyttää kaikilla luokka-asteilla. KiVaohjelman mukaisia oppitunteja ja KiVa-tunteja toteutetaan säännöllisesti kaikilla luokka-asteilla. Oppilaat saavat työkaluja siihen, miten toimia kiusaamistilanteissa. Kiusaamisen vähentämisessä ja ennaltaehkäisemisessä korostetaan jokaisen oppilaan vastuuta yhteisestä hyvinvoinnista. Kiusaamista sivusta seuraaville oppilaille tarjotaan keinoja tukea kiusattua ja osoittaa, että he eivät hyväksy kiusaamista.

- Kivatiimi pyrkii suunnittelemaan ja kehittämään myönteisiä, kannustavia ja yhteisöllisiä toimintatapoja ja projekteja sekä kiusaamista ennalta ehkäiseviä teemoja.
- Kehitetään kummitoimintaa. Kummit voivat olla välitunnilla pienten turvana ja mukana leikeissä.
- Kiinnitetään huomiota koulunkäynnin nivelkohtiin ja ryhmäytymiseen.
- Valvonta yhteisvastuullista ja jämäkkää
- Tuetaan luokkien välistä yhteistyötä
- Koulussamme on yhteiset järjestyssäännöt. Ne ovat osa turvallisuussuunnitelmaa.
- Toimintatapojen toteutumista seurataan säännöllisesti.
- Säännölliset itsearvioinnit ja tarvittaessa yksilölliset ohjauskeskustelut ohjaavat oppilasta havainnoimaan omia sosiaalisia taitojaan. Sosiaalisten taitojen vahvistamiseen voi myös saada tukiovetusta.

- Kiusaamisesta tiedotetaan tarvittaessa henkilökunnalle, jotta jokainen osaa seurata esim. välitunneilla tilannetta.

Kiusaamisen havaitseminen ja siihen puuttuminen

Henkilökuntaa ja oppilaita kannustetaan havainnoimaan aktiivisesti. Oppilaita rohkaistaan kertomaan kiusaamistilanteista. Jokainen koulussa työskentelevä aikuinen puuttuu kiusaamistilanteisiin heti. Kiusaamiseen puuttumisen periaatteet käydään läpi säännöllisesti työyhteisön kanssa. Kouluissa kartoitetaan kiusaamisen esiintymistä säännöllisesti esimerkiksi kyselyillä.

Toimintaohjeet riitatapauksissa

- Mahdollisen kiusaamistilanteen havainnut aikuinen puuttuu tilanteeseen välittömästi. Hän arvioi, onko kyse kiusaamisesta. Mikäli ei, aikuinen selvittää tilanteen välittömästi. Tilanteen selvittänyt aikuinen kertoo riidasta luokanopettajalle, joka ilmoittaa tarvittaessa osapuolien koteihin asiasta. Koulun järjestyssääntöjen rikkomisesta koululla on mahdollisuus käyttää perusopetuslaissa ja asetuksissa määrättyjä rangaistuksia.
- Mikäli riitely on sopimuksesta huolimatta toistuvaa, luokanopettaja ottaa yhteyttä huoltajiin, ja opettaja ja huoltajat miettivät yhdessä keinoja riitelyn lopettamiseksi. Tehdään sopimus opettajan johdolla ja seurataan tilannetta. Mikäli riitely jatkuu, opettaja vie asian oppilashuoltoryhmälle, joka pohtii opettajan ja huoltajien kanssa yhteistyössä ratkaisua ja mahdollisia tukitoimia.

Kiusaamistilanteissa asia viedään KiVa-tiimiin

Kun on syytä epäillä, että oppilasta kiusataan, kiusaamisesta tiedon saanut koulun aikuinen tekee ilmoituksen koulun KiVa-tiimille. Tiimi ottaa käsittelyyn tapaukset, jotka täyttävät systemaattisen kiusaamisen kriteerit. Tärkeimmät kriteerit ovat 1) kiusaamisen toistuvuus ja se, että 2) kiusaaminen vaikuttaa negatiivisesti kiusatun hyvinvointiin, eli aiheuttaa hänelle harmia tai pahaa mieltä. Selvittäminen etenee KiVa-ohjelman mukaisesti.

- **asia käsitellään KiVa-tiimissä.** (KiVa-tiimi: Mika Keltto, Marika Erjanti-Pollari, Jutta Mårtensson sekä Pauliina Timonen)
- kiusaamisen taustat ja ilmenemismuodot selvitetään KiVa-ohjelmanmukaisesti
- kiusaamiseen puututaan tarvittaessa monella tasolla (yksilö, luokka ja koulu)
- etsitään yhdessä pohtien ratkaisumalleja
- yhteys huoltajiin
- seurantakeskusteluja esim. kuukauden ajan.
- tilanteen selvästi parannuttua annetaan positiivista palautetta, tilannetta edelleen seuraten

OPPILASHUOLTO

Mikäli kiusaaminen jatkuu vielä toisella seurantajaksolla, kiusaamisen selvittely siirtyy koulun oppilashuollolle. Oppilashuolto etsii yhteistyössä opettajan ja huoltajien kanssa toimintatapoja kiusaamisen lopettamiseksi ja pohtii myös mahdollisia tukitoimia. Tavataan huoltajat. Tehdään uusi sopimus. Huoltajat voivat tehdä asianomistajina rikosilmoituksen.

Oppilashuoltoryhmään kuuluvat: Rehtori, koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja ja luokanopettaja.

Kiusaaminen on kielletty koulun järjestyssäännöissä. Koulun järjestyssääntöjen rikkomisesta koululla on mahdollisuus käyttää perusopetuslaissa ja asetuksissa määrättyjä rangaistuksia. Perusopetuslain mukaisia kurinpitokeinoja ja turvaamistoimenpiteitä koskevat säännökset löytyvät PL 35–36i §:stä.

Lukuvuoden tarkennukset

Hyödynnämme vahvuuspedagogiikkaa opetuksessamme. Tavoitteena on, että jokainen tulee tietoiseksi omista vahvuuksistaan ja käyttää niitä hyödyksi. Yhteisöllinen oppiminen tarkoittaa yhteistyötä yli ikä- ja luokkarajojen. Kohtaamme jokaisen kunnioittaen ja arvostaen. Harjoittemme itsestämme ja toisistamme huolehtimista jokaisena työpäivänä. Vahvistamme ystävällisyyttä, kiitollisuutta ja empatiakykyä. Tavoitteena on, että oppilas hyväksyy itsensä ja toiset sekä yksilöinä että yhteisön jäseninä. Tuemme oppilasta ottamaan vastuuta omasta käytöksestään, noudattamaan yhteisiä sääntöjä ja sopimuksia sekä toimimaan ristiriitailanteissa rakentavasti. Säännölliset itsearvioinnit ja tarvittaessa yksilölliset ohjauskeskustelut ohjaavat oppilasta havainnoimaan omia sosiaalisia taitojaan. Sosiaalisten taitojen vahvistamiseen voi myös saada tukiovetusta. Kiusaamiseen puuttumisen periaatteet käydään läpi työyhteisön kanssa.

Turvallisuuden tunnetta vahvistetaan selkeillä säännöillä. Hyväntahtoista ja ystävällistä käytöstä arvostetaan, epäasialliseen käytökseen puututaan. Tavoitteena on luoda rauhallinen ja kiireetön ilmapiiri. Tästä ovat vastuussa kaikki työyhteisön jäsenet. Koulussamme on yhteisesti sovitut menettelytavat kasvatustalustelujen ja kurinpidollisten keinojen käytöstä

Kummiluokkatoiminta ja muu koulun yhteisöllisyyttä lisäävä toiminta tuovat omalta osaltaan turvallisuutta. Tavoitteena erityisluokkien sulautuminen luontevaksi osaksi koulua. Ennen luokan yhteisöllistä käsittelyä teetettävä luokkakysely tuo arvokasta tietoa yhteisölliselle oppilashuoltoryhmälle, joka sopii tarvittaessa jatkotoimista opettajan kanssa. Tiimiin kuuluvat Mika Keltto, koulunkäyntiavustaja Jutta Mårtensson, Marika Pollari-Erjanti sekä rehtori Pauliina Timonen. Välituntivalvojen määrän riittävyttä arvioidaan säännöllisesti oppilaiden kanssa.